

ВІДГУК

офіційної опонентки докторки педагогічних наук, професорки
Козир Алли Володимирівни
на дисертаційну роботу Магди Поліни Миколаївни
«Формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного
мистецтва у процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Вивчення тексту дисертації здобувачки та опублікованих наукових праць дає підстави для представлення розгорнутої характеристики основних результатів дисертаційної роботи та визначення її відповідності «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії».

1. Актуальність обраної теми дисертації та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами

Оновлення законодавчої бази у галузі освіти та культури упродовж 2017-2020 рр. спричинило подальші зміни і у системі мистецької освіти (позашкільної, фахової передвищої, вищої). Ці процеси стали причиною розробки нових типових навчальних програм, робочих навчальних планів у закладах освіти для удосконалення процесу формування особистості майбутнього фахівця. Однією з галузей, що зазнала освітньої трансформації, є галузь знань 02 «Культура і мистецтво» (спеціальність 025 «Музичне мистецтво»), увагу на якій і зосереджено у роботі дисертантки.

Особливої актуальності проблема формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу набуває через систематичне зменшення навчальних годин з дисциплін цього циклу та традиційну недооцінку важливості виховного впливу предметів зазначеного циклу на особистість майбутнього спеціаліста.

На тлі національного відродження культури і мистецтва України доцільним є вибір професійно-ціннісних орієнтацій, формування яких у

межах вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу розглянуто у дослідженні Магди П.М.: патріотизм, креативність, емпатія, біоетика, комунікативність.

Актуальність дослідження підтверджується також тим, що дисертація є складовою науково-дослідної роботи кафедри педагогіки й методики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» у межах теми «Інноваційні технології в технологічній освіті» (державний реєстраційний номер № 0115U003307). Тему затверджено Вченою радою ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 3 від 18 жовтня 2017 р.) та узгоджено у бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки й психології (протокол № 1 від 30. 01. 2018 р.).

Мета дослідження досягнута, а завдання вирішені у повному обсязі, що дає підстави для представлення роботи до публічного захисту.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна

Обґрунтованість та достовірність основних наукових положень дисертації, отриманих результатів, висновків та рекомендацій підтверджується використанням загальнонаукових, теоретичних та практичних методів дослідження, а саме: *теоретичних*: аналіз філософської, психологічної, соціологічної, навчально-методичної та педагогічної літератури з проблеми формування професійно-ціннісних орієнтацій у студентської молоді; синтез, систематизація, узагальнення, конкретизація для визначення категоріально-понятійного апарату дослідження; порівняння, зіставлення, класифікація, систематизація матеріалів з метою виявлення стану вивченості проблеми; формулювання концептуальних положень і висновків; *емпіричних* – діагностичних (анкетування, бесіда, інтерв'ювання, тестування, метод рейтингу, вивчення результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів), *обсерваційних* (пряме й опосередковане педагогічне

спостереження); педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний), адаптований відповідно до завдань дослідження; *статистичних* – опрацювання отриманих даних встановлення кількісної залежності між досліджуваними явищами і процесами.

Тему дослідження розглянуто всебічно та докладно. Логічна структура роботи визначається її метою, сформульованими науково-практичними завданнями. Основні наукові результати дослідження отримані дисертанткою особисто і характеризуються науковою новизною. До найбільш суттєвих наукових положень, висновків та рекомендацій, які відзначаються науковою і практичною цінністю, слід віднести такі:

- 1) *вперше* теоретично обґрунтовано, змістовно розроблено та технологічно упроваджено педагогічні умови формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів шкіл мистецтв у процесі вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу, основу яких становлять: наповнення змісту навчальних дисциплін соціально-гуманітарного циклу аксіологічною тематикою, яка виходить у своїй меті з положення про пріоритетність формування у студентів коледжів мистецтв професійно-ціннісних орієнтацій як основи світогляду вчителя музичного мистецтва; орієнтація позааудиторної роботи зі студентами на розвиток системи цінностей студентів коледжів мистецтв шляхом реалізації аксіологічного потенціалу соціально-гуманітарних курсів, створення середовища взаємодії викладача і студента (п. 2.1, с. 130-152);
- 2) *набули подальшого розвитку* наукові уявлення про сутність поняття «ціннісні орієнтації», визначено структурні компоненти професійно-ціннісної сфери творчо-гуманітарної особистості; критерії та рівні сформованості професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва (п. 1.1, с. 37-63, п. 1.3, с. 101-106);
- 3) *удосконалено* форми і методи соціально-гуманітарної підготовки студентів коледжів мистецтв, добір інтерактивних технологій,

заснованих на пріоритетності особистісно орієнтованого підходу (п. 2.2, с. 176-186); заходи позааудиторної роботи зі студентською молоддю; підготовку викладачів до ціннісно-орієнтованої навчально-виховної роботи зі студентами (п. 2.2, с.168-175).

Слід відмітити, що отримані авторкою наукові результати мають достатній ступінь обґрунтованості, що підтверджується аналізом праць вітчизняних та зарубіжних вчених щодо проблем формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва, апробацією результатів дослідження на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Висновки та рекомендації є логічним завершенням проведених досліджень та підтверджуються довідками про впровадження з коледжів мистецтв (3 довідки).

3. Значущість результатів дослідження для науки і практики

Практична значущість отриманих результатів визначається тим, що обґрунтовані автором теоретичні положення та практичні напрацювання можуть бути використані в роботі вчителів мистецьких та загальноосвітніх шкіл, викладачів системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, під час вивчення студентами ЗВО предметів соціально-гуманітарного циклу, написання рефератів, курсових, дипломних, магістерських робіт, а також під час укладання підручників і навчально-методичних посібників. Практичне значення результатів дослідження полягає у розробці робочої програми та відповідного методичного забезпечення спецкурсу «Аксіологічні засади діяльності вчителя музичного мистецтва», оновленні змісту предмета «Педагогіка і психологія», внесенні змін до змісту навчальних дисциплін «Основи філософських знань», «Соціологія», «Культурологія», «Основи екології» шляхом включення до робочих навчальних програм лекцій та практичних занять аксіологічної тематики; удосконаленні форм і методів роботи предметно-циклових комісій за моделлю школи аксіологічного

зростання; розробці пакету діагностичних методик для визначення рівня сформованості ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва.

Окремі результати дисертаційної роботи впроваджено у освітній процес у вищому навчальному закладі комунальної форми власності «Бахмутський коледж мистецтв імені Івана Карабиця» (довідка № 01- 43/89 від 09.07.2020 р.), вищому навчальному закладі комунальної форми власності «Маріупольський коледж мистецтв» (довідка № 160 від 09.07.2020), комунальному вищому навчальному закладі Полтавської обласної державної адміністрації «Полтавський фаховий коледж мистецтв ім. М. В. Лисенка» (довідка № 01.1-28/128 від 27.07.2020 р.).

Упровадження основних результатів дослідження підтверджує їх прикладну значущість для формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі вивчення предметів-соціально-гуманітарного циклу.

4. Структура та зміст дисертації, її завершеність а відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Дисертаційна робота Магди П.М. охоплює дослідження широкого кола питань, які знайшли відображення у відповідній структурі та змісті. Дисертація має традиційну структуру та складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладено на 221 сторінці. Список використаних джерел нараховує 413 найменувань.

У Вступі обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми, сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію та впровадження отриманих результатів (с. 24-36).

У першому розділі – «Теоретичні засади дослідження проблеми формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу» -

проаналізовано сутнісні характеристики дефініцій «цінності», «ціннісні орієнтації», «професійні цінності» у науковому просторі та на основі цього визначено сутність поняття «ціннісні орієнтації» як складний соціально-психологічний новотвір, який визначає вектор самореалізації особистості та ставлення її до себе і Всесвіту; категорію «професійні цінності» розуміємо як орієнтири, на основі яких людина обирає, освоює і здійснює професійну діяльність та у яких відбиваються вимоги суспільства і професії у аксіосфері особистості фахівця. Розглянуто різні класифікації цінностей у контексті вимог до професії учителя музичного мистецтва, проаналізовано проблему формування професійно-ціннісних орієнтацій студентської молоді коледжів мистецтв та виокремлено ті, які в умовах сучасної мистецької освіти потребують активного формування, а саме: патріотизм, комунікативність, креативність, емпатія та біоетика.

Також розглянуто формування ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя школи мистецтв як педагогічний феномен у контексті з професіограмою учителя музичного мистецтва; окреслено показники, критерії (когнітивний, мотиваційний, діяльнісний та рефлексивний) та рівні сформованості (високий, середній, низький) сукупності ціннісних орієнтацій студентів коледжів мистецтв.

Результати діагностики рівня сформованості зазначених вище професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу продемонстрували таке: за когнітивним критерієм переважають низькі та середні показники сформованості; за мотиваційним – домінують середні показники, а низькі лише незначно від них відрізняються; за діяльнісним критерієм однозначно переважають середні показники, а високі виявлені у незначній кількості; за рефлексивним критерієм результати діагностики сформованості наближаються до оптимальних, проте наявна значна кількість даних середнього рівня (с. 37-127).

У другому розділі – «Дослідницько-експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу» – розроблено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови підвищення ефективності формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу (історії України, соціології, основ екології, основ філософських знань, культурології, педагогіки і психології); упроваджено у практику навчання у коледжах мистецтв педагогічні умови формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу. Доведено ефективність запропонованих педагогічних умов формування професійно-ціннісних орієнтацій (патріотизму, креативності, комунікативності, емпатії, біоетики) майбутніх учителів музичного мистецтва при упровадженні їх у процес вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу студентами коледжів культури і мистецтв.

Представлено модель формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу, яка має таку структуру: цільова частина (мета, завдання, об'єкт, суб'єкт); концептуальна частина (наукові підходи); змістова частина (три педагогічні умови формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів); процесуальна частина (форми і методи); результативно-оцінювальна частина (діагностика) (с. 128-216).

В цілому дисертацію можна вважати завершеною науковою працею, результати якої характеризуються науковою новизною та розв'язують конкретне наукове завдання – формування патріотизму, емпатії, креативності, біоетики, комунікативності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу. Робота відповідає вимогам.

5. Повнота викладу результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях

Наукові положення та висновки дисертаційної роботи Магди П.М. достатньо повно відображені у 27 наукових працях, з них: 10 статей – у наукових фахових виданнях (з яких 2 індексуються у Index Copernicus), 1 – у зарубіжному виданні (Чеська Республіка), 11 – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, 1 – у складі зарубіжної колективної монографії (Рига).

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

У дисертаційній роботі Магди П.М. є певні недоліки, що викликають зауваження дискусійного характеру:

1. Авторкою значну увагу приділено аналізу праць вітчизняних науковців, присвячених класифікації і тлумаченню професійно-ціннісних орієнтацій, ієрархії цінностей у структурі особистості (с. 41-42, с. 44-61), та непропорційно мало проаналізовано зарубіжний досвід формування професійно-ціннісних орієнтацій (с. 42, с. 43, с. 44, с. 271). Нам здається недостатньо висвітленою зарубіжна школа формування біоетики, креативності, емпатії, комунікативності та патріотизму, а це дало б змогу зробити теоретичні узагальнення більш комплексними у визначенні методів формування цих професійно-ціннісних орієнтацій.

2. У додатках, де наводяться сценарії та розробки навчальних занять, наявні російськомовні зразки: творчі роботи студентів (с. 299, с. 300), переклади вірша С.Тісдейл (с. 304), епіграф до заняття (с. 310). Варто було б подати більшу кількість перекладів та епіграф українською мовою, стимулювати майбутніх учителів музичного мистецтва до україномовної творчості з огляду на завдання формування такої професійно-ціннісної орієнтації, як патріотизм, у процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу.

3. Доцільним було б розширення наведених у п. 1.2 тлумачень патріотизму, біоетики, креативності, емпатії, комунікативності (с. 96), формування яких детально досліджується дисертанткою. Натомість можна було б зменшити теоретичні екскурси у різні види культур як чинники професійно-ціннісних орієнтацій: етичної, художньо-комунікативної, духовно-моральної та ін. (с. 81-84).

4. Хоч дисертаційна робота має традиційну структуру, зумовлену логікою дослідження, і у ній знайшло відображення широке коло питань, важливих для обґрунтування удосконалення процесу формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу, бажано витримати пропорційність структурних одиниць роботи: так, п. 1.1. складається з 26 сторінок, а п. 1.2 – з 34 сторінок; п. 2.2 складається з 30 сторінок, а п. 2.3 – з 24 сторінок.

5. Дискусійним є тлумачення поняття «біоетика» (с. 96) як професійно-ціннісної орієнтації. Більш поширеним є розуміння біоетики як сфери міждисциплінарних досліджень, що стосуються морального аспекту діяльності людини в медицині та біології, або сукупності моральних норм та принципів.

У цілому викладені зауваження не зменшують теоретичного та практичного значення результатів дисертаційної роботи, до того ж окремі з них можуть бути враховані у подальшій роботі авторки.

7. Загальні висновки

Отже, дисертаційна робота «Формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу» є самостійною, завершеною науковою роботою, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації» (заресстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017

року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167), а її авторка – Магда Поліна Миколаївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:

докторка педагогічних наук, професорка,
завідувачка кафедри теорії та методики
музичної освіти, хорового співу і диригування
факультету мистецтв імені А. Авдієвського
Національного педагогічного
університету імені М.П.Драгоманова

А.В.Козир

Підпис	<i>А.В.Козир</i>	
« 26 »	10	2020 р.

Канцелярія: зав. канцелярією
М.П. Драгоманова